

8. Závěr

Předkládaná práce si stanovila za cíl podrobně analyzovat právní úpravu manželského majetkového společenství tak, jak je v současné době provedena v právním řádu ČR, přičemž důraz je kladen především na problematiku možnosti dispozic se společným majetkem, ať už jsou činěny jedním či oběma manžely.

Jelikož vývoj manželského majetkového práva na našem území procházel několika různými obdobími, společenská a politická situace těchto jednotlivých historických etap také pochopitelně podstatně utvářela jeho výslednou podobu. Od režimu odděleného majetku manželů za účinnosti ABGB se tak postupně přes zákonné manželské majetkové společenství zavedené na počátku 50. let minulého století a bezpodílové spoluvlastnictví z první půlky let šedesátých dostáváme až k nynějšímu koncepčně zcela opačně pojatému institutu společného jmění manželů.

Společné jmění manželů vystavené na koncepci omezeného manželského majetkového společenství se v našem právním řádu objevuje v polovině roku 1998. Jedná se o zákonnou právní formu uspořádání majetkových vztahů mezi manžely, jejíž hlavní účel je spatřován v upevňování manželských vazeb, v posílení ekonomické solidarity u manželského páru při současném zdůraznění vzájemné rovnoprávnosti – obecně řečeno v podřízení zájmů dvou jednotlivců zájmům rodiny. Společné jmění je přitom chápáno jako určitý komplex – jeho součástí jsou na straně jedné aktiva (která však nejsou tvořena pouze věcmi, ale i dalšími majetkovými právy), na straně druhé pak pasiva (tj. závazky vzniklé za trvání manželství). Z obecného principu, že majetek, který byl za trvání manželství nabyt, a závazky v této době vzniklé se stávají součástí SJM, jsou potom připuštěny určité výjimky (zákonné výluky), které mají přispět ke spravedlivějšímu uspořádání manželských majetkových vztahů. Snaha o vytvoření jakési právní jednoty manželů se promítá i do vyjádření jejich solidarity, která se uplatní při právních úkonech a závazcích týkajících se společného jmění.

Stěžejním tématem práce byla otázka nakládání s majetkem manželů. Při prováděných dispozicích je přitom nezbytně nutné důsledně rozlišovat mezi majetkem, který je součástí společného jmění a mezi tím, který vlastní každý z manželů samostatně, eventuálně jako podílový spoluvlastník (výlučný majetek). Při nakládání s majetkem v SJM totiž plně vystoupí do popředí samotná podstata tohoto institutu - tj.

že míra účasti každého z manželů na společném majetku není vyjádřena žádným podílem, namísto toho má každý z nich vlastnické právo k celé věci, zůstává však omezen stejným právem manžela druhého. Jde o úplné vlastnické právo dvou osob k jedné a téže věci, přičemž oba manželé k ní zcela v duchu rovnoprávnosti muže a ženy mají stejná práva a povinnosti. Důsledkem toho je pak specifický režim správy společného majetku, který zabraňuje, aby při zásadních dispozicích s tímto majetkem docházelo k „obejití“ některého manželů, když v případě, že k provedené dispozici nebyl dán souhlas manželů obou, trpí takto učiněný právní úkon relativní neplatností.

Disponuje-li však manžel se svým výlučným majetkem, k žádnému omezení ze strany jeho protějšku nedochází. Bude tedy zcela na něm, jak se rozhodne s věcí, která je v jeho vlastnictví, naložit. Je-li podílovým spoluvlastníkem, musí samozřejmě respektovat vůli spoluvlastníků ostatních, nikdy však nebude omezen v takovém rozsahu jako při režimu manželského majetkového společenství. Navíc podílové spoluvlastnictví může být zrušeno – buď dohodou, nebo rozhodnutím soudu – manžel tak není nucen v něm setrvávat. Něco takového je však pro společné jmění nepřijatelné. To totiž v zásadě zaniká vždy až spolu se zánikem manželství, pouze ve dvou výjimečných případech je možný jeho zánik za trvání manželství. K vypořádání tohoto manželského majetkového společenství, ať už na základě dohody, soudního rozhodnutí či uplatnění nevyvratitelné zákonné domněnky, tedy může dojít až po jeho zániku.

Podle současně platné právní úpravy přitom za trvání manželství není možné podat k soudu návrh na zrušení SJM či si takové zrušení ujednat smluvně, zákon připouští toliko možnost změny jeho zákonné podoby. K modifikaci dochází nejčastěji na základě uzavření smlouvy ve formě notářského zápisu, kde se odchylně od zákonné úpravy ujedná rozsah společného jmění (čímž dojde k jeho zúžení či rozšíření), popřípadě se zcela nebo zčásti vyhradí jeho vznik ke dni zániku manželství. Odchylně je také možno upravit správu společného jmění. Kromě manželů mohou být takovéto smlouvy uzavřeny i mezi snoubenci, v tomto případě nabývají účinnosti okamžikem uzavření manželství.

Při existenci specifických důvodů je dále možné obrátit se na soud, aby ke změně rozsahu SJM došlo na základě jím vydaného rozhodnutí. K zúžení v těchto případech dochází zejména pro zahájení podnikatelských aktivit jedním z manželů. Jak

v případě smluvní modifikace, tak i při modifikaci soudem však platí, že rozsah nesmí být zúžen pod hranici věcí tvořících obvyklé vybavení společné domácnosti.

Problematicke vzájemného vztahu SJM a podnikání je i na dalších místech zákona věnována zvýšená pozornost, když jsou např. stanoveny specifické podmínky pro udělení souhlasu s použitím majetku v SJM k podnikatelským účelům. Podle judikatury se součástí SJM stává i majetková hodnota obchodního podílu, který byl nabyt jedním z manželů za trvání manželství za použití prostředků patřících do SJM. Předmětem společného jmění může být rovněž i podnik, jakožto věc hromadná.

Zákon výslovně stanoví, že ke vzniku společného jmění manželů může dojít pouze mezi manžely. Při jiných formách soužití – např. faktické kohabitaci – je tak uplatnění tohoto zvláštního majetkového režimu pojmově vyloučeno. Žije-li tak spolu pár sice dlouhodobě, avšak k uzavření manželství nedošlo, nabývá každý z kohabitantů do svého samostatného výlučného vlastnictví a nabývají-li majetek oba společně, potom do spoluvlastnictví podílového. Ačkoliv registrované partnerství uzavřené mezi dvěma osobami stejného pohlaví podle zákona č. 115/2006 Sb. vyvolá podstatné změny v oblasti jejich práv statusových, manželské majetkové společenství ani v tomto případě vzniknout nemůže, a pro registrované partnery tak ohledně vzájemných majetkových vztahů bude v zásadě platit to, co bylo uvedeno o kohabitantech.

V současné době je připraven paragrafovaný návrh textu nového občanského zákoníku, který byl odsouhlasen vládou ČR. Podoba manželského majetkového práva v něm není podstatněji měněna, institut společného jmění je v zásadě přejímán, došlo však ke zpřesnění zákonných formulací a k promítnutí některých principů formulovaných dosavadní judikaturou. Navrhovaná úprava, o které lze obecně říci, že posílila na své dispozitivitě, počítá se třemi režimy SJM - totiž s režimem zákonným, režimem smluveným a režimem založeným rozhodnutím soudu.